

Utbildning för valnämnden

Rebecka Isaksson, kommunjurist

Utgångspunkter som anges i regeringsformen (RF)

- 1 kap. 1 § , all offentlig makt utövas under lagarna
- 1 kap. 2 § , respekt för alla människors lika värde och den enskildes frihet och värdighet
- 1 kap. 8 § , offentlig förvaltning hanteras av statliga och kommunala förvaltningsmyndigheter
- 1 kap. 9 § , beakta allas likhet inför lagen samt iaktta saklighet och opartiskhet
- 8 kap. 3 § , åligganden för de enskilda och ingrepp i enskildas personliga eller ekonomiska förhållande ska meddelas genom lag
- 11 kap. 7 § , förvaltningsmyndigheten handlar och beslutar självständigt

Grunderna för god förvaltning

5-8 § § FL

- Gäller all förvaltningsverksamhet
- 5 § , Legalitet, objektivitet och proportionalitet
- 6 § , Service
- 7 § , Tillgänglighet
- 8 § , Samverkan

Bestämmelser i kommunallagen

- Om en förtroendevald upphör att vara valbar upphör uppdraget genast (*anmäl därför om du blir folkbokförd i annan kommun*), 4 kap. 7 §
- Varje ledamot i en nämnd får väcka ärenden i nämnden, 4 kap. 20 §
- När ersättare tjänstgör har de samma rättigheter som ledamöter, 4 kap. 22 §
- Varje ledamot i en nämnd har en röst, 4 kap. 24
- En ledamot i en nämnd har rätt att avstå från att delta i en omröstning eller i ett beslut, 4 kap. 25 §
- En förtroendevald som har deltagit i avgörandet av ett ärende får reservera sig mot beslutet. Reservationen ska anmälas innan sammanträdet avslutas, 4 kap. 27 §

Bestämmelser i kommunallagen, forts.

- Nämnderna beslutar i frågor som rör förvaltningen och i frågor som de enligt lag eller annan författning ska ha hand om samt i de frågor fullmäktige har delegerat till dem, 6 kap. 3 §
- Nämnderna ska var och en inom sitt område se till att verksamheten bedrivs i enlighet med de mål och riktlinjer som fullmäktige har bestämt samt de bestämmelser i lag eller annan författning som gäller för verksamheten, 6 kap. 6 §
- Även ersättare som inte tjänstgör får närvara vid sammanträdena, 6 kap. 17 §
- En nämnd får handlägga ärenden endast om fler än hälften av ledamöterna är närvarande, 6 kap. 27 §

Beslutsfattande i nämnd, 6

kap. 33 § kommunallagen

- När överläggningen har avslutats, lägger ordföranden fram förslag till beslut.
- Förslagen ska utformas så, att de kan besvaras med ja eller nej.
- Ordföranden redovisar därefter sin uppfattning om vad som har beslutats och bekräftar beslutet med ett klubbslag, om inte omröstning begärs.
- Om omröstning begärs, ska den ske öppet utom i ärenden som avser val eller anställning av personal.
- Utgången bestäms genom enkel majoritet, om inte något annat anges i denna lag eller annan författning.
- Vid lika röstetal har ordföranden utslagsröst.
- I ärenden som avser val eller anställning av personal fattas beslutet dock genom lottnings.

Jäv, 6 kap. 28 § kommunallagen

En förtroendevald är jävig, om

1. saken angår honom eller henne själv eller hans eller hennes make, sambo, förälder, barn eller syskon eller någon annan närstående eller om ärendets utgång kan väntas medföra synnerlig nytta eller skada för den förtroendevalde själv eller någon närstående,
2. han eller hon eller någon närstående är ställföreträdare för den som saken angår eller för någon som kan vänta synnerlig nytta eller skada av ärendets utgång,
3. ärendet rör tillsyn över sådan kommunal verksamhet som han eller hon själv är knuten till,
4. han eller hon har fört talan som ombud eller mot ersättning biträdd någon i saken, eller
5. det i övrigt finns någon särskild omständighet som är ägnad att rubba förtroendet för hans eller hennes opartiskhet i ärendet.

Jäv, 6 kap. 30 § kommunallagen

En förtroendevald som är jävig i ett ärende hos en nämnd får inte delta eller närvara vid handläggningen av ärendet.

Den förtroendevalde får dock vidta åtgärder som inte någon annan kan utföra utan att handläggningen försenas avsevärt.

Den som känner till en omständighet som kan antas utgöra jäv mot honom eller henne ska självmant uppge det.

Har det uppkommit en fråga om jäv mot en förtroendevald och har någon annan inte trätt i dennes ställe, ska nämnden snarast besluta i jävsfrågan. Den som jävet gäller får delta i prövningen av jävsfrågan endast om nämnden annars inte är beslutsför och någon annan inte kan tillkallas utan olägligt uppskov.

Reglemente

- Fullmäktige ska anta reglementen om nämndernas verksamhet och arbetsformer, 6 kap. 44 § KL
- Valnämnden en obligatorisk nämnd och måste finnas i alla kommuner
- Valnämndens uppgifter anges i lag, t.ex. vallagen (ValL)

Valnämndens arbetsformer

- Sammansättning (7 ledamöter och 3 ersättare)
- Ersättarnas tjänstgöring
- Ersättare för ordföranden
- Tidpunkt för sammanträden
- Kallelse till sammanträdena
- Justering av protokoll
- Reservation
- Delgivning
- Undertecknande av handlingar

Valnämndens ansvarsområden

- Valnämnden är en lokal valmyndighet med ansvar i kommunen för frågor om val
- Ska se till att det finns lokaler för röstmottagning
- Förordna och utbilda röstmottagare (inkl. ambulerande röstmottagare)
- Förrätta val
- Granska och räkna röster som inte räknats i vallokalerna (onsdagsräkningen)

Vallokaler, 4 kap. 20 § Vall

”Varje kommun ska se till att det finns lämpliga lokaler som kan användas som vallokaler och som i fråga om *lokalisering, tillgänglighet och öppethållande ger väljarna goda möjligheter att rösta.*

För varje valdistrikt ska det finnas en vallokal.

En vallokal ska vara tydligt avgränsad och även i övrigt lämpad för ändamålet så att väljare inte hindras eller störs under röstningen. Den ska inte ha anknytning till en viss politisk sammanslutning och den bör inte ha sådan anknytning till en viss religiös sammanslutning eller till ett visst företag som kan påverka väljaren i samband med röstningen.”

Röstningslokaler, 4 kap. 22 §

Vall

”I val som gäller hela landet ska varje kommun se till att det finns lämpliga lokaler som kan användas som röstningslokaler och som i fråga om *lokalisering, tillgänglighet* och *öppethållande ger väljarna goda möjligheter att rösta.*

En röstningslokal ska vara tydligt avgränsad och även i övrigt lämpad för ändamålet så att väljare inte hindras eller störs under röstningen. Den ska inte ha anknytning till en viss politisk sammanslutning och den bör inte ha sådan anknytning till en viss religiös sammanslutning eller till ett visst företag som kan påverka väljaren i samband med röstningen.”

Propaganda eller annan otilbörlig påverkan

8 kap. 3 § Vall

”På ett röstmottagningsställe eller i ett utrymme intill detta får det inte förekomma propaganda eller annat som syftar till att påverka eller hindra väljarna i deras val.”

8 kap. 11 § vallagen (1972:620)

”Tal får ej hållas i röstningslokal eller i anslutande utrymme. Ej heller får tryckta eller skrivna upprop sättas upp eller delas ut till väljarna på sådan plats.”

- Innebörden av bestämmelsen har inte ändrats även om dess språkliga utformning har det.

Propaganda eller annan otillbörlig påverkan, forts.

- Syftet med bestämmelsen är att väljaren ska vara ostörd och skyddad från varje form av påverkan under själva valhandlingen, vilket är ett led i att trygga genomförandet av fria och hemliga val.
- Propagandamaterial avser främst material från de partier/sidor som deltar i valet/folkomröstningen. Med även andra meddelande kan vara otillåtna försök till påverkan i den mån de ger uttryck för ett klart ställningstagande i valet/folkomröstningen.

Ordning i lokalen, 8 kap. 4 § ValL

”Röstmottagarna ansvarar för ordningen på röstmottagningsstället. Den som finns i lokalen eller i ett utrymme intill denna skall rätta sig efter de anvisningar som röstmottagarna ger för att röstmottagningen skall kunna genomföras. Blir det sådan oordning att den inte kan avstyras får röstmottagningen tillfälligt avbrytas.”

Avgöranden från Valprövningsnämnden

Härryda

Partifunktionärer med banderoller hade uppehållit sig i vallokalerna, valförrättarna hade därmed brustit i ansvaret för att ordning råder i vallokalen.

Eda kommun

Om kandidat för ett av partierna hade varit inne i vallokalen iklädd en partijacka och hade hjälpt vissa väljare att rösta hade det varit ett otillbörligt verkande vid röstning och en avvikelse från föreskriven ordning.

Avgöranden från Valprövningsnämnden

Förtidsröstning på Stockholms central

På Centralen hade även tre partier hyrt in sig. Röstmottagningsstället hade avgränsats delvis med skärvar och i övrigt med rep. Ett av partierna hade aktiviteter 10 meter från röstmottagningsstället. Åtminstone stundtals nådde partiernas aktiviteter väljarna i röstningslokalen, vilket var en avvikelse från föreskriven ordning. MEN det fanns inte tillräcklig grund för att avvikelsen med fog kunde antas ha inverkat på valutgången.

Avgöranden från Valprovsnämnden

Örebro kommun (Vivalla)

Ett parti hade en valskola ca 200 meter från röstmottagningsstället. Efter valskolan var avslutad röstade ett större antal väljare och det blev rörigt och smått kaotiskt i röstningslokalen. Vidare uppehöll sig partiföreträdare i röstningslokalen i samband med detta. Dessutom hade partiet ett valtält ca 10 meter från ingången till biblioteket där röstningslokalen fanns.

Valprovsnämnden upphävde valet i valkretsen och förordnade om omval.

Avgöranden från Valprovningssnämnden

Folkomröstning om EU-medlemskap

- Broschyren "EU och Sverige" som lagts ut i röstningslokalerna ansågs inte vara sådant material (tryckt eller skrivet upp) som inte får förekomma i en röstningslokal.
- Valprovningssnämnden uttalade att påverkan genom tryckta eller skrivna upprop sker främst genom propagandamaterial från de i valet deltagande partierna/sidorna. Även andra meddelanden kan utgöra otillåtna försök till påverkan de ger uttryck för ett klart ställningstagande i valet.

Sekretess

40 kap. 1 § offentlighets- och sekretesslagen

Sekretess gäller för uppgift om hur en väljare har röstat vid val enligt vallagen och som

1. framkommit då biträde lämnats åt väljaren vid röstningen, eller
2. framgår av innehållet i ett avgivet valkuvert som inte har öppnats för rösträkning enligt bestämmelserna i 11 och 12 kap. samma lag.

Tystnadsplikt

2 kap. 1 § offentlighets- och sekretesslagen

Förbud att röja eller utnyttja en uppgift enligt denna lag eller enligt lag eller förordning som denna lag hänvisar till gäller för myndigheter.

Ett sådant förbud gäller också för en person som fått kännedom om uppgiften genom att för det allmännas räkning delta i en myndighets verksamhet

1. på grund av anställning eller **uppdrag** hos myndigheten,
2. på grund av tjänsteplikt, eller
3. på annan liknande grund.”

Brottsligt beteende vid val

Brott mot tystnadsplikt, 20 kap. 3 § BrB

Otillbörligt verkande vid röstning, 17 kap. 8 § BrB

Brott mot rösthemlighet, 17 kap. 9 § BrB

Störande av förrättning eller av allmän sammankomst,
16 kap. 4 § BrB

Rösträtt

Val till riksdagen, 3 kap. 4 § regeringsformen

- Varje svensk medborgare som är eller någon gång har varit bosatt i riket och har fyllt arton år

Val till kommunfullmäktige, 1 kap. 5 och 7 § § KL

- - Den som är folkbokförd i kommunen, senast på valdagen fyller 18 år och
 - Svensk medborgare/unionsmedborgare/medborgare i Island eller Norge, eller
 - Varit folkbokförd i Sverige tre år i följd före valdagen
- Unionsmedborgare som är bosatta i kommunen men som inte ska folkbokföras

Rösträtt, forts.

Val till Europaparlamentet, 1 kap. 4 § valL

- Den som har rösträtt vid val till riksdagen
- Unionsmedborgare som har rösträtt vid val till landstings- och kommunfullmäktige och som vid valet inte röstar i någon annan medlemsstat

Bistå väljare att rösta, 7 kap. 3

Vall

”Väljare ska göra i ordning sina röster bakom en valskärm och därefter lämna valkuverten till röstmottagarna.

Väljare som på grund av funktionsnedsättning eller liknande inte själva kan göra i ordning sina röster, ska på begäran få hjälp med detta av röstmottagarna i den utsträckning som behövs. En sådan väljare får också anlita någon annan person som hjälper honom eller henne vid röstningen.”

